

12M116: Πολιτική και Ασφάλεια στην Περιοχή της Μαύρης Θάλασσας
Μάθημα Επιλογής
Εαρινό Εξάμηνο 2025-2026
Τετάρτη, 15:00-18:00

Διδάσκων: Δημήτρης Τριανταφύλλου

Γραφείο: Στο ΙΔΙΣ

Email: d.triantaphyllou@panteion.gr

Ώρες Γραφείου: Δευτέρες, 11:00-14:00 στο γραφείο μου στο ΙΔΙΣ, ή κατόπιν ραντεβού.

Περιγραφή Μαθήματος:

Το μάθημα επικεντρώνεται στις αναπτυσσόμενες συνέργειες στην περιοχή της Μαύρης Θάλασσας. Ειδικότερα, θα αξιολογήσουμε τη διαδικασία περιφερειακής συνεργασίας τόσο από ιστορική όσο και από θεωρητική προσέγγιση, με ιδιαίτερη έμφαση στον τρόπο με τον οποίο εξελίχθηκε αυτή η διαδικασία στην περιοχή του Ευξείνου Πόντου κατά τη μεταψυχροπολεμική εποχή, όταν απέκτησε μεγαλύτερη σαφήνεια και βάθος. Θα εξετάσουμε, επίσης, ζητήματα που σχετίζονται με την οικονομική συνεργασία και ανάπτυξη, με ιδιαίτερη έμφαση στον ρόλο του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας Ευξείνου Πόντου (ΟΣΕΠ). Θα επικεντρωθούμε, ακόμη, σε μια σειρά από ζητήματα περιφερειακής ασφάλειας, όπως οι «παγωμένες» και «παρατεταμένες» συγκρούσεις στην περιοχή και η ενεργειακή ασφάλεια. Στο πλαίσιο αυτό, θα αξιολογηθεί ο ρόλος ισχυρών περιφερειακών και εξωπεριφερειακών δρώντων όπως η Ρωσία, η Τουρκία και οι Ηνωμένες Πολιτείες. Τέλος, θα διερευνηθεί σε βάθος ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως ανερχόμενη δύναμη στην περιοχή του Ευξείνου Πόντου. Αξιολογείται η Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας καθώς και πιο πρόσφατες πρωτοβουλίες όπως η Συνέργεια του Ευξείνου Πόντου και η Ανατολική Εταιρική Σχέση και το πώς αυτές επηρεάζουν την περιοχή του Ευξείνου Πόντου σε συνδυασμό με τον αυξανόμενο ρόλο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην προσπάθειά της να επιλύσει τις διάφορες «παρατεταμένες» συγκρούσεις στην περιοχή, καθώς και την παράλληλη ανάπτυξη μιας συνεκτικής ενεργειακής στρατηγικής. Τέλος, θα εξετάσουμε τις επιπτώσεις της συνεχιζόμενης ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία από τον Φεβρουάριο του 2022 και θα αξιολογήσουμε εάν η προαναφερθείσα δυναμική της περιφερειακής συνεργασίας μπορεί να διασωθεί.

Τα προαναφερθέντα είναι μερικά από τα θέματα που θα συζητήσουμε/αναπτυχθούν κατά την διάρκεια του μαθήματος που θα είναι σεμιναριακό. Οι φοιτητές αναμένεται να συμμετέχουν ενεργά στις συζητήσεις, να γράψουν ένα μικρό κείμενο 1000 λέξεων, μια

βιβλιοκριτική όπως και να μια ουσιαστική ερευνητική εργασία (5000-5500 λέξεις) και να παρουσιάσουν την πρωτότυπη εργασία τους ως μέρος του μαθήματος.

Η ύλη καλύπτει τις ακόλουθες θεματικές.

Θεματικές ενότητες:

- Εισαγωγή Μαθήματος: Γιατί να μελετήσουμε την Μαύρη Θάλασσα;
- Η Μαύρη Θάλασσα και τα διακυβεύματα της
- Οι χώρες του Νοτίου Καυκάσου (Αρμενία, Αζερμπαϊτζάν, Γεωργία)
- Ο ρόλος της Ρωσίας και της Τουρκίας
- Η Ευρωπαϊκή Ένωση και οι προτεραιότητες της στην περιοχή της Μαύρης Θάλασσας
- Κατανοώντας την διαδικασία περιφερειακής συνεργασίας ιστορικά και θεωρητικά
- Περιφερειακή Συνεργασία στην περιοχή της Μαύρης Θάλασσας
- Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτνίασης και Μαύρη Θάλασσα
- Οικονομική συνεργασία στην περιοχή της Μαύρης Θάλασσας
- Ζητήματα Ασφάλειας στην περιοχή της Μαύρης Θάλασσας
- Ενεργειακά Ζητήματα στην περιοχή της Μαύρης Θάλασσας
- Διδάγματα και προσδοκίες για το μέλλον

ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

1. Να διαθέτει ο φοιτητής εις βάθος γνώση και κατανόηση των διακυβευμάτων στην περιοχή της Μαύρης Θάλασσα.
2. Να διαθέτει ο φοιτητής καλή γνώση και κατανόηση του τρόπου διαμόρφωσης της πολιτικής των πιο σημαντικών κρατικών δρώντων και διεθνών οργανισμών στην περιοχή της Μαύρης θάλασσας.
3. Να διαθέτει ο φοιτητής καλή γνώση και κατανόηση των εξωτερικών σχέσεων βασικών δρώντων στην περιοχή της Μαύρης Θάλασσας.

4. Να διαθέτει ο φοιτητής καλή γνώση και κατανόηση του τρόπου με τον οποίο αξιολογούνται τα ζητήματα που αφορούν τον εκδημοκρατισμό και το κράτος δικαίου των χωρών της περιοχής της Μαύρης Θάλασσας.

5. Να διαθέτει ο φοιτητής δεξιότητες και ικανότητα παρουσίασης, ανάλυσης και συζήτησης ζητημάτων που σχετίζονται με τις εξελίξεις στην περιοχή της Μαύρης Θάλασσας, τόσο προφορικά όσο και γραπτά.

6. Να εξοικειωθεί ο φοιτητής με τον διεπιστημονικό χαρακτήρα της μελέτης της διεθνούς πολιτικής, ο οποίος άλλωστε χαρακτηρίζει την ερευνητική και παιδαγωγική προσέγγιση που έχει υιοθετήσει το Τμήμα μας.

Κώδικας Δεοντολογίας:

Σας συνιστώ να διαβάσετε προσεκτικά τον [Κανονισμό δεοντολογίας, έρευνας και καλής πρακτικής](#) που τηρείται και εφαρμόζεται στο ΠΜΣ:

Αξιολόγηση φοιτητών

Η αξιολόγηση γίνεται στην ελληνική γλώσσα.

Η αξιολόγηση των φοιτητών γίνεται με τη συμμετοχή τους στη συζήτηση στο μάθημα, την εκπόνηση μια βιβλιοκριτικής, και την εκπόνηση ερευνητικής εργασίας.

- Παρακολούθηση και ενεργή συμμετοχή (περίπου 20% του συνολικού βαθμού).

- Εκπόνηση μικρό κειμένου (1000 λέξεις) με θέμα: **«Ποια είναι τα βασικά διακυβεύματα στην περιοχή της Μαύρης Θάλασσας»** (περίπου 10% του συνολικού βαθμού)

- Εκπόνηση μιας βιβλιοκριτικής που θα γραφτεί με τη μορφή εξέτασης στην τάξη (περίπου το 30%)

- Εκπόνηση μιας ερευνητικής εργασίας 5,000 -6000 λέξεων και παρουσίαση της (περίπου 40 %).

Ενδεικτική Βιβλιογραφία (Θα εμπλουτιστεί κατά την διάρκεια του εξαμήνου)

- **Η Μαύρη Θάλασσα και τα διακυβεύματα της**

Ian O. Lesser, “Global Trends, Regional Consequences: Wider Strategic Influences on the Black Sea,” *Xenophon Paper 4* (Athens: ICBSS, November 2007) <https://icbss.org/wp-content/uploads/2021/04/Xenophon-Paper-4.pdf>

Felix Ciută, “Region? Why Region? Security, Hermeneutics, and the Making of the Black Sea Region,” *Geopolitics* 13, no.1 (January 2008): 120–147,

<http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14650040701783367#preview>

Carol Weaver, “**Black Sea regional security: present multipolarity and future possibilities,**” *European Security* 20, no.1 (2011), 1-19

<http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09662839.2010.510517>

Mustafa Aydin, “**Europe’s Next Shore: The Black Sea Region after EU Enlargement,**” *Occasional Paper 53* (Paris: EUISS, 2004), <https://www.iss.europa.eu/publications/occasional-papers/europes-next-shore-black-sea-region>

Dimitrios Triantaphyllou, “**The Uncertain Times of Black Sea Regional Security**”, in *The Complexities of Black Sea Regional Security, Euxeinos Journal*, Center for Governance and Culture in Europe, University of St. Gallen, 6/2012, August 2012, pp. 4-10.

http://www.academia.edu/2274628/The_Uncertain_Times_of_Black_Sea_Regional_Security

- **Κατανοώντας την διαδικασία περιφερειακής συνεργασίας ιστορικά και θεωρητικά**

Louise Fawcett, “**Regionalism in Historical Perspective,**” in *Regionalism in World Politics*, ed. Louise Fawcett and Andrew Hurrell (Oxford: Oxford University Press, 1997)

Andrew Hurrell, “**Regionalism in Theoretical Perspective,**” in *Regionalism in World Politics*, ed. Louise Fawcett and Andrew Hurrell (Oxford: Oxford University Press, 1996)

Björn Hettne, “**Beyond the ‘New’ Regionalism,**” *New Political Economy* 10, no. 4 (London: Routledge, December 2005), 543-571,

<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13563460500344484#preview>

- **Περιφερειακή Συνεργασία στην περιοχή της Μαύρης Θάλασσας**

Sergiu Celac and Panagiota Manoli, “**Towards a New Model of Comprehensive Regionalism in the Black Sea Area,**” *Southeast European and Black Sea Studies* 6, no. 2 (June 2006),

<http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14683850600694262>

Sergiu Celac, “**The Role and Potential of the Organisation of the BSEC,**” *CIES Neighbourhood Policy Paper* 01, (Istanbul: CIES, November 2011),

[https://www.files.ethz.ch/isn/135476/NeighbourhoodPolicyPaper\(01\)\(1\).pdf](https://www.files.ethz.ch/isn/135476/NeighbourhoodPolicyPaper(01)(1).pdf)

Panagiota Manoli, “**Black Sea Regionalism in Perspective,**” *CIES Neighbourhood Policy Paper* 02 (Istanbul: CIES, December 2011),

[https://www.files.ethz.ch/isn/135477/NeighbourhoodPolicyPaper\(02\)\(1\).pdf](https://www.files.ethz.ch/isn/135477/NeighbourhoodPolicyPaper(02)(1).pdf)

Panagiota Manoli, ed., “**Unfolding the Black Sea Economic Cooperation: Views from the Region,**” *Xenophon Paper 2* (Athens: ICBSS, July 2007), <https://icbss.org/wp-content/uploads/2021/04/Xenophon-Paper-2.pdf>

Commission of the European Communities, *Communication from the Commission on A Strong European Neighbourhood Policy*, COM(2007) 774 final, Brussels, 5 December 2007,

<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0774:FIN:EN:PDF>

_____, *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on **Strengthening the European Neighbourhood Policy***, 4 December 2006, COM(2006)726 final, Brussels,

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52006DC0726>

- **Η Ευρωπαϊκή Ένωση και οι προτεραιότητες της στην περιοχή της Μαύρης Θάλασσας**

Council of the European Union, *Joint Declaration of the Prague Eastern Partnership Summit, Prague, 7 May 2009*, Brussels, 7 May 2009,

https://www.consilium.europa.eu/media/31797/2009_eap_declaration.pdf

European Commission and High Representative of the European Union for Foreign Affairs and Security Policy. “**European Neighbourhood Policy: Working Towards a Stronger Partnership.**” Joint Communication to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Brussels, 20 March 2013.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52013JC0004&from=sk>

Commission of the European Communities, *Communication from the Commission to the Parliament and the Council on the Eastern Partnership*, COM (2008) 823/4 final, Brussels, 3 December 2008,

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52008DC0823>

_____, *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, **Black Sea Synergy – A New Regional Cooperation Initiative***, Brussels, 11 March 2007,

<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0160:FIN:EN:PDF>

_____, *A Secure Europe in a Better World – The European Security Strategy*, Brussels, 12 December 2003,

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d0928657-af99-4552-ae84-1cbaaa864f96/>

European External Action Service, “*Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe - A Global Strategy for the European Union’s Foreign and Security Policy*,” Brussels, 2016,

https://www.eeas.europa.eu/eeas/global-strategy-european-unions-foreign-and-security-policy_en

Cornelius Ochmann, “**EU Eastern Partnership: Fine, but what about Russia?**” *Spotlight Europe*, no. 2009/06 (Gütersloh: Bertelsmann Stiftung, May 2009),

<https://www.files.ethz.ch/isn/104886/2009-6%20EU%20Eastern%20Partnership.pdf>

Daniel Grotzky and Mirel Isic, “**The Black Sea Region: Clashing Identities and Risks to European Stability**,” *CAP Policy Analysis* 4 (October 2008),

<http://www.cap.lmu.de/download/2008/CAP-Policy-Analysis-2008-04.pdf>

Dimitrios Triantaphyllou and Yannis Tsantoulis, “Looking Beyond the Georgian Crisis: The EU in Search of an Enhanced Presence in the Black Sea Region,” *ICBSS Policy Brief*, no. 8 (Athens: ICBSS, 2008),

https://www.researchgate.net/publication/281101493_Looking_Beyond_the_Georgian_Crisis_The_EU_in_Search_of_an_Enhanced_Role_in_the_Black_Sea_Region

Yannis Tsantoulis, “The Black Sea Synergy and the Eastern Partnership: Different centres of gravity, complementarity or just sending the wrong signals to the region?” *ICBSS Policy Brief*, no. 12 (Athens: ICBSS, February 2009), https://icbss.org/wp-content/uploads/2021/04/Policy_Brief_12_YT_old.pdf

_____, “Subregionalism in the Black Sea and the EU’s Role: Incentives, Obstacles and a ‘New Synergy’,” *ZEI Discussion Paper* (Bonn: Center for European Integration Studies, 2008), https://aei.pitt.edu/9050/1/dp_c183_Tsantoulis.pdf

Elena Gnedina and Nicu Popescu, “The European Neighbourhood Policy’s First Decade in the Eastern Neighbourhood,” *CIES Neighbourhood Policy Paper* 03 (Istanbul: CIES, July 2012), [https://www.files.ethz.ch/isn/153116/NeighbourhoodPolicyPaper\(03\).pdf](https://www.files.ethz.ch/isn/153116/NeighbourhoodPolicyPaper(03).pdf)

Sinem Akgul Acikmese and Dimitrios Triantaphyllou, “The Black Sea Region: The Neighbourhood too Close to, yet still Far from the European Union”, *Journal of Balkan and Black Sea Studies*, 16:3 (2014), 279-285,

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/19448953.2014.928533#d1e95>

Dimitrios Triantaphyllou, “The European Union and the Black Sea Region in Search of a Narrative or a New Paradigm”, *Journal of Balkan and Black Sea Studies*, 16:3 (2014), 286-299, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/19448953.2014.928534>

Iryna Solonenko, “The EU’s Democratization Efforts in the Black Sea Region: The Challenge of ‘Domesticating’ Democracy,” *Journal of Balkan and Black Sea Studies*, 16:3 (2014), 342-355, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/19448953.2014.928538>

- **Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτνίασης και Μαύρη Θάλασσα**

Andreas Marchetti, “The European Neighbourhood Policy: Foreign Policy at the EU’s Periphery,” *ZEI Discussion Paper* C158 (Bonn: Center for European Integration Studies, December 2006), https://aei.pitt.edu/6830/1/dp_c158Marchetti.pdf

Roberto Aliboni and Fouad M. Ammor, “Under the Shadow of ‘Barcelona’: From the EMP to the Union for the Mediterranean,” *EuroMeSCo Paper* 77, January 2009, <https://www.euromesco.net/wp-content/uploads/2017/10/200901-EuroMeSCo-Paper-1.77.pdf>

Tedo Japaridze, Panagiota Manoli, Dimitrios Triantaphyllou and Yannis Tsantoulis, “The EU’s Ambivalent Relationship with the BSEC: Reflecting on the Past, Mapping out the Future,” *ICBSS Policy Brief*, no.20 (Athens: ICBSS, January 2010), <https://icbss.org/wp-content/uploads/2021/04/PB20.pdf>

Tedo Japaridze, “**A Memo on How to Make the EU – BSEC Relations Relevant and Productive,**” *ICBSS Policy Brief*, no.11 (Athens: ICBSS, February 2009), https://icbss.org/wp-content/uploads/2021/04/Policy_Brief_11_F_old.pdf

European Commission and High Representative of the European Union for Foreign Affairs and Security Policy. “**Delivering on a new European Neighbourhood Policy.**” Joint Communication to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Brussels, 15 May 2012. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012SC0124>

European Commission and High Representative of the European Union for Foreign Affairs and Security Policy. “**A new response to a changing Neighbourhood.**” Joint Communication to the European parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Brussels, COM(2011) 303. Brussels, 25 May 2011. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SEC:2011:0638:FIN:EN:PDF>

European Commission and High Representative of the European Union for Foreign Affairs and Security Policy. “**Eastern Partnership: A Roadmap to the autumn 2013 Summit.**” Joint Communication to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Brussels, 15 May 2012. Accessed 18 June 2012. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL-EN/ALL/?uri=CELEX:52012JC0013>

- **Οικονομική συνεργασία στην περιοχή της Μαύρης Θάλασσας**

Black Sea Trade and Development Bank, *2023 Annual Report* (Thessaloniki: BSTDB, 2024), https://www.bstdb.org/BSTDB_Annual%20Report_2023.pdf

Vasily Astrov and Peter Havlik, “**Economic Development in the Wider Black Sea Region**”, in *The Wider Black Sea Region in the 21st Century: Strategic, Economic and Energy Perspectives*, edited by Daniel Hamilton and Gerhard Mangott (Washington, D.C.: Center for Transatlantic Relations, 2008), 121-147, https://www.files.ethz.ch/isn/92382/2008_Black_Sea_Text_complete.pdf

Panayotis Gavras and Ghinea Arminio Iorga, “**The Impact of the Current Economic and Financial Crisis on the Black Sea Region,**” *ICBSS Policy Brief*, no.18 (Athens: ICBSS, October 2009), https://icbss.org/wp-content/uploads/2021/04/PB_18.pdf

Panayotis Gavras, *Policy Report I: The Current State of Economic Development in the Black Sea Region* (Gütersloh: Bertelsmann Stiftung, 2010), https://www.bertelsmann-stiftung.de/fileadmin/files/BSt/Publikationen/GrauePublikationen/GP_Current_State_of_Economic_Development_in_the_Black_Sea_Region.pdf

European Bank for Reconstruction and Development, **Transition Report 2019-2020**, <https://www.ebrd.com/news/publications/transition-report/transition-report-201920-better-governance-better-economies.html>

-----". **“Regional Economic Prospect in EBRD Countries of Operations: September 2024.”** *EBRD Office of Chief Economist*, 2024. <https://www.ebrd.com/what-we-do/economic-research-and-data/rep.html>

- **Ζητήματα Ασφάλειας στην περιοχή της Μαύρης Θάλασσας**

Dimitrios Triantaphyllou, **“The ‘security paradoxes’ of the Black Sea region.”** *Southeast European and Black Sea Studies*, 9:3, (2009), 225-241, <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/14683850902934143>

Mustafa Aydın, **“Geographical blessing versus geopolitical curse: great power security agendas for the Black Sea region and a Turkish alternative,”** *Southeast European and Black Sea Studies*, 9:3, (2009), 271-285, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14683850902934283>

F. Stephen Larrabee, **“The United States and security in the Black Sea region,”** in *The Security Context in the Black Sea Region*, *Southeast European and Black Sea Studies*, 9:3, (2009), 301-315, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14683850902934309>

Andrew Wilson and Nicu Popescu, **“Russian and European neighbourhood policies compared,”** in *The Security Context in the Black Sea Region*, *Southeast European and Black Sea Studies*, 9:3, (2009), 317-331, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14683850902934317>

Sabine Fischer, **“The European Union and security in the Black Sea region after the Georgia crisis,”** *Southeast European and Black Sea Studies*, 9:3, (2009), 333-349, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14683850902934325>

Dmitri Trenin, **“Russia’s Perspective on the Wider Black Sea Region,”** in *The Wider Black Sea Region in the 21st Century: Strategic, Economic and Energy Perspectives*, edited by Daniel Hamilton and Gerhard Mangott (Washington, D.C.: Center for Transatlantic Relations, 2008), 103-120. https://www.files.ethz.ch/isn/92382/2008_Black_Sea_Text_complete.pdf

Hannes Adomeit, **“Putin's 'Eurasian Union': Russia's Integration Project and Policies on Post-Soviet Space,”** CIES Neighbourhood Policy Paper 04 (Istanbul: CIES, July 2012), https://www.academia.edu/2485281/Putin_s_Eurasian_Union_Russia_s_Integration_Project_and_Policies_on_Post_Soviet_Space

Stanislav Secieru, **“Protracted Conflicts in the Eastern Neighborhood: Between Averting Wars and Building Trust.”** Neighborhood Policy Papers, Center for International and European Studies no.6, 2013. https://www.academia.edu/2485257/Protracted_Conflicts_in_the_Eastern_Neighborhood_Between_Averting_Wars_and_Building_Trust

Licinia Simão, **“The EU’s Conflict Resolution Policies in the Black Sea Area”**, in Acikemese and Triantaphyllou, eds., *Journal of Balkan and Black Sea Studies*, 16:3 (2014), 300-313, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/19448953.2014.928535>

Sergei Konoplyov and Igor Delanoë, “Continuities and Ruptures: Tracking the US Interests in the Black Sea Area in the Context of the ‘Pivot to Asia’” *Journal of Balkan and Black Sea Studies*, 16:3 (2014), 356-369,

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/19448953.2014.928539>

Maria Raquel Freire, “Russian Reactions towards EU – Black Sea Integration”, *Journal of Balkan and Black Sea Studies*, 16:3 (2014), 370-382,

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/19448953.2014.928540>

Mustafa Aydin, “Turkish Policy towards the Wider Black Sea and the EU Connection”, in Acikemese and Triantaphyllou, *Journal of Balkan and Black Sea Studies*, 16:3 (2014), 383-397, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/19448953.2014.928541>

- **Ενεργειακά Ζητήματα στην περιοχή της Μαύρης Θάλασσας**

John Roberts, **Energy Cooperation among the BSEC Member States: Towards an Energy Strategy for the BSEC**, *Xenophon Paper*, no. 3 (Athens: ICBSS, October 2007), https://icbss.org/wp-content/uploads/2022/05/3_XP.pdf

Dimitrios Triantaphyllou, “Energy Security and Common Foreign and Security Policy (CFSP): The Wider Black Sea Area Context,” *Southeast European and Black Sea Studies* 7, no. 2 (June 2007), 289-302,

<http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14683850701402227>

Gareth Winrow, “Geopolitics and Energy Security in the Wider Black Sea Region,” *Southeast European and Black Sea Studies* 7, no. 2 (June 2007), 217-235.

<http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14683850701402060>

Gerhard Mangott and Kirsten Westphal, “The Relevance of the Wider Black Sea Region to EU and Russian Energy Issues,” in *The Wider Black Sea Region in the 21st Century: Strategic, Economic and Energy Perspectives*, edited by Daniel Hamilton and Gerhard Mangott (Washington, D.C.: Center for Transatlantic Relations, 2008), 147-177,

https://www.files.ethz.ch/isn/92382/2008_Black_Sea_Text_complete.pdf

Nikolay Kaveshnikov, “The issue of energy security in relations between Russia and the European Union.” *European Security* 19(2010): 585-605. Accessed 18 June 2012.

<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09662839.2010.531707#preview>

Mitat Çelikpala, “Turkey and the New Energy Politics of the Black Sea Region.” *Neighborhood Policy Papers*, Center for International and European Studies no.5, 2013.

https://www.academia.edu/1928396/The_New_Energy_Politics_of_the_Black_Sea_Region

- **Διδάγματα και προσδοκίες για το μέλλον**

Daniel Hamilton, “A Transatlantic Strategy for the Wider Black Sea?” in *The Wider Black Sea Region in the 21st Century: Strategic, Economic and Energy Perspectives*, edited by Daniel Hamilton and Gerhard Mangott (Washington, D.C.: Center for Transatlantic Relations, 2008), 319-336,

https://www.files.ethz.ch/isn/92382/2008_Black_Sea_Text_complete.pdf

Roberto Aliboni, “Globalization and the Wider Black Sea Area: Interaction with the European Union, Eastern Mediterranean and the Middle East,” *Southeast European and Black Sea Studies* 6, no. 2 (June 2006), pp. 157-168.

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14683850600694221>

Charles King, “The Wider Black Sea Region in the Twenty-First Century,” in *The Wider Black Sea Region in the 21st Century: Strategic, Economic and Energy Perspectives*, edited by Daniel Hamilton and Gerhard Mangott (Washington, D.C.: Center for Transatlantic Relations, 2008), 1-19,

https://www.files.ethz.ch/isn/92382/2008_Black_Sea_Text_complete.pdf

Mustafa Aydin and Dimitrios Triantaphyllou, rapporteurs, *2020 Vision for the Black Sea Region: A Report by the Commission on the Black Sea* (Gütersloh: Bertelsmann Stiftung, May 2010),

https://aei.pitt.edu/74137/1/2020_Vision_for_the_Black_Sea.pdf

Φύση των γραπτών εργασιών

Βιβλιοκριτική: Επιλέξτε ένα σχετικό βιβλίο που δεν περιλαμβάνεται στην ενδεικτική βιβλιογραφία και γράψτε μια κριτική που δεν θα υπερβαίνει τις 1000 λέξεις. Συμβουλευτείτε οποιοδήποτε σημαντικό περιοδικό ιστορίας, μελετών περιφερειακών σπουδών ή πολιτικών επιστημών που διαθέτει ενότητα κριτικής βιβλίων (π.χ. *American Historical Review*, *Perspectives on Politics*, *Southeast European and Black Sea Studies*) για να εξοικειωθείτε με τη μορφή και το στυλ των σύντομων κριτικών.

Μπορείτε να συμβουλευτείτε τον ακόλουθο σύνδεσμο που παρέχει περισσότερες πληροφορίες για το πώς να γράψετε μια βιβλιοκριτική: <https://writingcenter.unc.edu/tips-and-tools/book-reviews/>

Ερευνητική εργασία: Η εργασία πρέπει να είναι ένα ουσιαστικό ερευνητικό κείμενο (περίπου 5000-5500 λέξεις, συμπεριλαμβανομένης της βιβλιογραφίας). Πρέπει να χρησιμοποιήσετε σημαντικό αριθμό πρωτογενών πηγών και να ασχοληθείτε με την αναγνωρισμένη δευτερογενή βιβλιογραφία για το θέμα που έχετε επιλέξει, κάνοντας χρήση όλων των συλλογών και εργαλείων που σας παρέχει η βιβλιοθήκη του Παντείου Πανεπιστημίου, και όχι μόνο. Η εργασία θα πρέπει να είναι κάτι περισσότερο από μια περιγραφή της σχετικής βιβλιογραφίας,

δηλαδή χρειάζεστε να παρουσιάσετε και να υποστηρίξετε ένα πρωτότυπο αντικείμενο της έρευνας (Research Question).

Μπορείτε επίσης να συμβουλευτείτε το δοκίμιο του καθηγητή Charles King με θέμα «Πώς να γράψετε μια ερευνητική εργασία» το οποίο θα βρείτε στο τέλος του κειμένου για να σας βοηθήσει να ξεκινήσετε.

Οι φοιτητές θα πρέπει να κάνουν χρήση του Chicago Manual of Style (notes and bibliography system) για τις βιβλιογραφικές τους αναφορές κατά την διάρκεια της συγγραφής της εργασίας τους. Μπορείτε να ανατρέξετε στον γρήγορο οδηγό που είναι διαθέσιμος στο διαδίκτυο στη διεύθυνση: http://www.chicagomanualofstyle.org/tools_citationguide.html.

Επίσης οι εργασίες σας θα πρέπει να είναι double-spaced με 12 Times New Roman γραμματοσειρά). Οι σελίδες πρέπει να αριθμούνται διαδοχικά. Οι υποσημειώσεις πρέπει να τοποθετούνται στο κάτω μέρος της σελίδας και να ακολουθούν το Chicago Manual of Style System για παραπομπές (notes and bibliography system).

Αξιολόγηση των εργασιών σας:

Η βαθμολόγηση των εργασιών σας θα βασίζεται στα ακόλουθα κριτήρια:

Γενικό επιχείρημα: Υπάρχει κάποιο ισχυρό και σαφές επιχείρημα που διατρέχει όλη την εργασία; Το επιχείρημα διατυπώνεται σαφώς στην αρχή και στη συνέχεια αναπτύσσεται σε όλο το κείμενο; Εξετάζει το κείμενο ένα σαφές και σημαντικό ερευνητικό ερώτημα;

Επιμέλεια της έρευνας: Η εργασία αποδεικνύει καλή γνώση της βιβλιογραφίας σχετικά με το υπό εξέταση θέμα; Το κείμενο αναλύει τα κύρια ζητήματα που εξετάζει;

Πρωτοτυπία ιδεών: Είναι η εργασία κάτι περισσότερο από μια βιβλιογραφική ανασκόπηση; Έχετε ασχοληθεί κριτικά με τη βιβλιογραφία και έχετε καταλήξει στη δική σας ανάλυση και ερμηνεία του ζητήματος που εξετάζετε;

Μια επιλογή των γενικών θεμάτων των ερευνητικών εργασιών σας θα διανεμηθεί έως την **Παρασκευή, 13 Μαρτίου** στο Open e-class. θα πρέπει να επιλέξετε το θέμα της εργασίας σας από αυτή τη λίστα.

Προθεσμίες:

Τρίτη, 10 Μαρτίου: Παράδοση μικρού κειμένου (1000 λέξεις) με θέμα: «Ποια είναι τα βασικά διακυβεύματα στην περιοχή της Μαύρης Θάλασσας» μέσου e-class (προθεσμία παράδοσης 17:00)

Δευτέρα, 9 Μαρτίου: έγκριση του βιβλίου του οποίου θα γράψετε μια βιβλιοκριτική

Δευτέρα, 23 Μαρτίου: Έγκριση θέματος και περίγραμμα ερευνητικής εργασίας

Ερευνητική Εργασία (Σχέδιο): Προθεσμία παράδοσης την Παρασκευή πριν την προγραμματισμένη δια ζώσης παρουσία της εργασίας σας. Το προσχέδιο πρέπει να είναι τουλάχιστον 12 σελίδες, και να περιέχει μια ουσιαστική βιβλιογραφία. Το ίδιο το προσχέδιο δεν θα βαθμολογηθεί.

Ερευνητική Εργασία (Τελική μορφή): [Τετάρτη, 10 Ιουνίου] Θα πρέπει να μου έχει σταλεί στην ηλεκτρονική μου διεύθυνση και στο e-class μέχρι τις 17:00 της συγκεκριμένης μέρας.

Λάβετε υπόψη ότι δεν θα δοθεί καμία παράταση πλην πραγματικά εξαιρετικές περιστάσεις, όπως οικογενειακό πένθος ή σοβαρή ασθένεια (και κατόπιν την έγκριση της Συντονιστικής Επιτροπής του ΠΜΣ).

Η εξέταση για την συγγραφή της βιβλιοκριτικής θα διεξαχθεί κατά την διάρκεια του μαθήματος την **Τετάρτη, 22 Απριλίου** στις 15:00. Θα διαρκέσει μέχρι της 16:30. Θα ακολουθήσει κανονικό μάθημα μέχρι τις 18:00.

Αθήνα, 24 Φεβρουαρίου 2026

How to Write a Research Paper

© Copyright 1999, Charles King

Most university courses involve some sort of extended writing assignment, usually in the form of a research paper. Papers normally require that a student identify a broad area of research related to the course, focus the topic through some general background reading, identify a clear research question, marshal primary and secondary resources to answer the question, and present the argument in a clear and creative manner, with proper citations.

That is the theory, at least. But how do you go about doing it all? This brief guide provides some answers.

Teaching Yourself

From the outset, keep in mind one important point: Writing a research paper is in part about learning how to teach yourself. Long after you leave college, you will continue learning

about the world and its vast complexities. There is no better way to hone the skills of life-long learning than by writing individual research papers. The process forces you to ask good questions, find the sources to answer them, present your answers to an audience, and defend your answers against detractors. Those are skills that you will use in any profession you might eventually pursue.

The Five Commandments of Writing Research Papers

To write first-rate research papers, follow the following simple rules—well, simple to repeat, but too often ignored by most undergraduates.

1. Thou shalt do some background reading, think hard, and speak with the professor in order to identify a topic.

At the beginning of a course, you will probably not know enough about the major scholarly topics that are of most importance in the field, the topics that are most well-covered in the secondary literature or the topics that have already had the life beaten out of them by successive generations of writers. You should begin by doing some general reading in the field. If nothing else, begin with the *Encyclopaedia Britannica*, a wonderful but sadly neglected resource. Read a few books or articles on topics you find of interest. Follow up the suggested reading on the course syllabus or the footnotes or bibliographies of the texts you are reading for the course. After that, speak with the professor about some of your general ideas and the possible research directions you are thinking about pursuing. And you should do all this as early in the course as possible.

2. Thou shalt have a clear research question.

A research question, at least in the social sciences, begins with the word “why” or “how.” Think of it as a puzzle: Why did a particular political or social event turn out as it did and not some other way? Why does a particular pattern exist in social life? Why does a specific aspect of politics work as it does? How has a social or political phenomenon changed from one period to another? The question can be general or particular. Why have some countries been more successful in the transition from Communism than others? Why did the Labour Party win the last British general election? How have conceptions of race changed in the US since the 1960s? How do different electoral systems affect the behavior of political parties?

The point is that you should attempt to identify either:

- novel trends, developments or outcomes in social life that are not readily apparent (the “how” questions), or
- the causes of a particular event or general trend (the “why” questions).

Professional social scientists—historians, political scientists, sociologists, international affairs experts—work on both these kinds of questions. In the best published social science writing you will be able to identify a clear “how” or “why” question at the heart of the research.

“How” and “why” questions are essential because they require the author to make an argument. Research questions that do not require an argument are just bad questions. For example, a paper on “What happened during the Mexican revolution?” requires the author to do no more than list facts and dates—a good encyclopedia entry, maybe, but not a good research paper. “What” and “when” questions are only the starting point for writing research papers. Obviously, you need to have a firm grasp of the facts of the case, but you must then move on to answer a serious and important “why” or “how” question in the paper itself.

3. Thou shalt do real research.

“Real research” means something other than reading secondary sources in English or pulling information off the Internet. Real research means using primary sources. What counts as a primary source, though, depends on what kind of question you are trying to answer.

Say you want to write a paper on the causes of Communism’s demise in eastern Europe. You would begin by reading some general secondary sources on the collapse of Communism, from which you might surmise that two factors were predominant: economic problems of Communist central planning and Mikhail Gorbachev’s reforms in the Soviet Union. Primary sources in this case might include economic statistics, memoirs of politicians from the period or reportage in east European newspapers (available in English or other languages). Bring all your skills to bear on the topic. Use works in foreign languages. Use software packages to analyze statistical data.

Or say you want to write about how conceptions of national identity have changed in Britain since the 1980s. In this case, you might examine the speeches of British political leaders, editorials in major British newspapers, and voting support for the Scottish National Party or other regional parties. You might also arrange an interview with an expert in the field: a noted scholar, a British government representative, a prominent journalist.

The point about primary sources is that they take you as close as possible to where the action is—the real, on-the-ground, rubber-meets-the-road facts from which you will construct your interpretive argument. There are, however, gradations of primary evidence. The best sources are those in original languages that are linked to persons directly involved in the event or development that you are researching. Next are the same sources translated into other languages. Then come sources that are studies of or otherwise refer to direct experience. In your research, you should endeavor to get as close as possible to the events or phenomena you are studying. But, of course, no one can speak every language and interview every participant in a political or social event. Part of being a creative scholar is figuring out how to assemble enough evidence using the skills and resources that you possess in order to make a clear and sustainable argument based on powerful and credible sources.

One other note for Georgetown students: In a city that contains one of the world’s great research libraries, representations from nearly every country on the planet, the headquarters of countless international organizations, numerous research institutes, and scores of other political, economic, cultural, and non-governmental associations and institutions, both

domestic and international, there is absolutely no excuse for the complaint that “I can’t find anything on my topic in Lauinger.”

4. Thou shalt make an argument.

Unfortunately, many undergraduate research papers are really no more than glorified book reports. You know the drill: Check out ten books (in English) from the library, skim through three of them, note down a few facts or mark some pages, combine the information in your own words, and there you have it.

This will not do. Your paper must not only assemble evidence—facts about the world—but it must weave together these facts so that they form an argument that answers the research question. There are no once-and-for-all answers in any scholarly field, but there are better and worse arguments. The better ones have powerful evidence based on reliable sources, are ordered and logical in the presentation of evidence, and reach a clear and focused conclusion that answers the question posed at the beginning of the paper. In addition, good arguments also consider competing claims: What other counter-arguments have been put forward (or could be put forward) to counter your points? How would you respond to them? In fact, consideration of counter-arguments is often a good way to begin your paper. How have scholars normally accounted for a particular event or trend? What are the weaknesses of their accounts? What evidence might be marshaled to suggest an alternative explanation? How does your account differ from the conventional wisdom?

5. Thou shalt write well.

Writing well means presenting your argument and evidence in a clear, logical, and creative way. An interesting argument cloaked in impenetrable prose is of no use to anyone. Sources must be accurately and adequately cited in footnotes, endnotes or in-text notes using a recognized citation style. The writing style must be formal and serious. Tables, graphs or other illustrations should be included if they support your overall thesis.

These are only a few guidelines on how to write research papers. You will no doubt develop your own styles, rules, and techniques for doing research, making arguments, and presenting the results of your work. But if you follow the commandments above, you will be well on your way to writing good research papers—and hopefully learn something about an important political or social topic along the way.